

Mi, városlakók már-már természetesnek találjuk a hirtelen színessé varázsolt környezetet. Pedig nem volt ez mindig így. A hagyomány, ez a fajta rend, legfeljebb két évszázados múltra tekint vissza Pest-Budán. A virágos egynyáriak, hagymások és évelők megjelenése ennél is jóval fiatalabb gyakorlat: kellett hozzá némi polgárosodás, jobb közbiztonság, hogy a közterületek felöltöztetéséről is másként lehessen gondolkodni.

A VÁROS VIRÁGZÓ ÉKSZEREI

foto: RIC/9s

A virágdíszek mint élő tereptárgyak a közparkokban bukkantak fel először, a kiegyezés után, többnyire valamely különösen fontos sétány vagy szökőkút, szobor környezetében. Nincs róla biztos adat, de valószínűnek tűnik, hogy a Lánchíd budai hídfőjét (a mai Clark Ádám teret) tekinthetjük a virágos közterületi parkrészek közül az elsőnek: a városegyesítés korszakában történő rendezés során létrejött hímszerű neobarokk parterek kiválóan kivehetőek Klösz György felvételein.

A Városligetben az 1885-ös Országos Kiállítás miatt átalakított parkrészekben (a Rondó területén és az Iparcsarnokhoz vezető egyenes sétány tengelyében), illetve a Hősök terén telepíthettek először virágágyakat, ezek a barokk parterekhez hasonló módon kialakított szőnyegágyak voltak. A kor giccsbe hajló divatjának megfelelően jelent meg ezek közepén valamilyen nyáron kiültetett pálma, a parter szegélyein pedig sövényfajtaival keverten virágos vonalak: geometrikus formákba ültetett virágok pompáztak. Boldog békeidők...

A Margitszigeti Nagyszálló környékét és az Ybl bazárnál kialakított neoklasszicista függőkertet hasonló módon rendezték ebben az időben, ahogya mai Erzsébet téren a Nemzeti Szalon közvetlen környékét is. Egy, a telepítést rögzítő fotográfia bizonyítja, hogy valamikor a 20. század elején Budán, a Dísz téren is folyt a tavaszi palántázás. De a virágdísz még a közparkokban is a szakértelem és a luxus olyan szintjének számított, hogy csak a két világháború között, majd a nagy világegyetem után a konszolidálódó Kádár-korszakban nyert igazán polgárjogot Budapesten.

Tekintettel arra, hogy a zöldfelületeknek ez az egyik legmunkaigényesebb, legnagyobb hozzáértést és fajtaismeretet követelő válfaja, a mai napig csak a legfontosabb városi zöldfelületeken jelenik meg, s a kerületek által fenntartott közterekben, közparkokban együttesen sincs annyi virágdísz, mint amit a főváros kertészeti vállalata, a 150 éves FŐKERT kezel. Számszerűsítve ez mintegy 12 ezer négyzetméternyi virágágyat jelent a város különböző pontjain, ahol közel kétszáz növényfajtaval dolgoznak a szakemberek. Ahhoz, hogy a kellő időben és a kellő mennyiségben „virágozzék száz virág”, olyan technológiai fegyver kell, amit a cég nem bíz beszerzésekre: kizárólag saját erőforrásból tudja a hatásos munkát üzembiztosan produkálni. A FŐKERT X. kerületi, Keresztúri úti növényházai jelentik régóta azt a masszív háttérbázist, ahol előállítják, és

Talán az első volt a Clark Ádám téri virágosítás (Klösz György felvétele)

években mind a tervezők, mind a megbízók elkezdtek nyitni az élők felé. Az élők az évek ugyan csak egy bizonyos időszakában adnak virágdísz, egyébként zömükben levelükkel, esetleg őszi levelésűikkel díszítenek, viszont több éves

pontosan időzítik az előre megtervezett kiültetésekhez a szükséges mennyiséget. (Általában a kerületi fenntartók is innen szerzik be a közterületi kiültetésre speciálisan felkészített növényeket.)

Az egyényári kiültetés a domináns, ennek számos oka van. Az egyényáriak a kiültetés

tenyészidejük miatt hosszú távon sokkal gazdaságosabb kiültethetők, városökológiai értelemben pedig sokkal hasznosabb növények tudnak lenni az egyényári díszeknél. Igaz viszont, hogy gondozásuk, telepítésük speciális szakértelemet kíván. Az utóbbi évek nagy vívmánya, hogy a FŐKERT egyes területeken

A Városligetben az 1910-es években

után homogén módon kezelhetők, tartós virágdísz adnak a vegetációs időszakban, és szinte azonnal díszítenek, miközben a kiültetésük és gondozásuk speciális szakértelemet nem igényel. Ez pedig még mindig elvárás a reprezentációt és az azonnali megoldásokat szerető megrendelők körében.

Óvatosan és lassan azonban lehet változtatni ezen a szemléleten, és az utóbbi

(például a Margitszigeten, a Carl Lutz rakparton, a Lánchíd pesti hídfőjénél, a Nehru parton, a Hajógyári szigeti tanösvényen) be tudta vezetni az ökológikus élőhelyeket, amelyek rendszeressé tétele Nyugat-Európában már bő másfél évtizede vezető trendnek számít.

Az ökológikus kiültetések olyan magról vetett vagy palántázott speciális élőkeveré-

kek, amelyek maximálisan alkalmazkodnak egy-egy élőhelytípus-hoz (például a félárnyékhoz vagy a száraz, homokos talajhoz) és miután az adott területen teljes borítottságot érnek el, azt követően minimális gondozással és öntözéssel képesek színfoltjai lenni egy-egy parkrésztnek.

Dísz tér – tavaszi akció Budán az előző századfordulón

Az új trend jelei a Lánchíd pesti hídfőjénél

Ha hozzáértő ülteti őket a megfelelő helyre és a kellő időben, akkor közel önfenntartóvá képesek fejlődni. 2015-ben a FŐKERT a Zürichi Egyetemmel közösen kezdett ilyen kísérletekbe először a BAH csomópontnál, egy évre rá pedig már a budapesti viszonyokra adaptált könyv is született a tapasztalatokból. *Pápai Veronika* és *Biró Borbála* művének címe: *Ökológikus zöldfelületek városi alkalmazása*.

Lassan kezd a döntéshozók számára is világgossá válni, hogy érték a fenntarthatóság és a klímatudatos növényalkalmazás. Nagyon sokat számít e tekintetben, hogy a FŐKERT jól érzékelhetően kezdi visszanyerni azokat a képességeit, amelyek a kísérletezésre is elegendő teret biztosítanak, s amit utoljára a legendás igazgató, Radó Dezső idejében tudott a magáénak. „Van újra játszótér” – ahogyan az egyik nekünk nyilatkozó szakember fogalmazott. Ezek mellett azokon a kiemelt zöldfelületi pontokon, ahol van valamilyen felülről biztosított rálátás (ilyen például a Clark Ádám téri körforgalom) évről-évre valamilyen új tematikához kötik a kiültetéseket. Ez egyfajta utcaművészeti elem, landart, ami azonos magasságú, úgynevezett szőnyegágyból a színek és formák segítségével hoz létre azonosítható motívumokat. Tavaly például a FINA Úszó VB logója jelent meg nagyon sok ilyen kiültetésben.

Azokon a területeken, ahol nincs ilyen jó rálátás, de valamilyen virágos szegélyre van igény (például sétányok mentén) ott a milliflór virágágyak (eltérő magasságokkal, színekkel, formákkal, foltokkal) uralják a képet. Itt a virágok növekedési, fejlődési versengése miatt az esetleg abban az évben valamilyen klímateretetőző vagy más környezeti körülmény okán

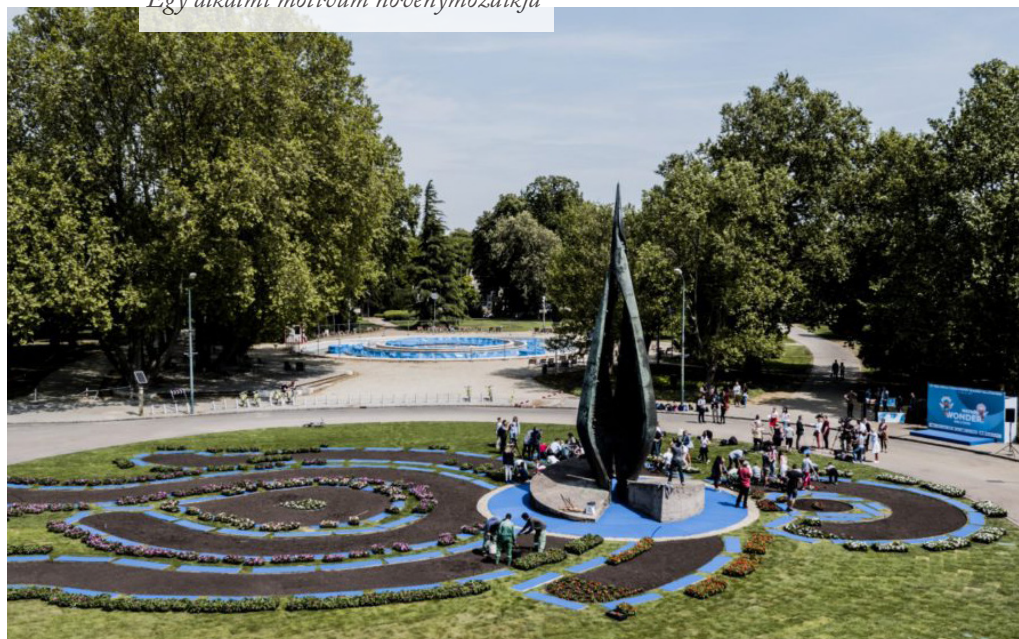
rosszabbul teljesítő növény gyorsan helyettesíthető, soha nem disszonáns a kép, míg a szőnyegágyaknál bármilyen katasztrófa – legyen az környezeti vagy emberi behatás – sokkal kevésbé korrigálható.

Az egynyári virág nem befőtt – mondja erről a FŐKERT egyik szakembere, utalva arra, hogy egy nyár közepén bekövetkező haváriahelyzet esetén – mondjuk ha a kiültetett körforgalomba sodor egy kamiont a közúti baleset – nem pótolható a növény.

Problémák, gondok forrása a virágfelületek kitétsége, sérülékenysége. A szakemberek leggyakrabban a felelőtlen kutyatartásra, kutyasétáltatásra panaszkodnak: akadt már olyan eset, hogy a kertészeti dolgozók által frissen kiültetett növényeket tarolta le a pórászról eleresztett kedvenc, és a gazdája a legőszintebben nem értette, hogy miért nem ugrálhatna a jószág a szép virágok között.

Lopások is előfordulnak szép számmal, nem egyszer megtörtént, hogy a kiültetett hagymásokat valaki vágott virágként árusította az aluljáróban, de a fenntartók szedtek

Egy alkalmi motívum növénymozaikja

már össze illuminált, eszméletlen állapotú embert is a letarolt virágágyból.

Hozzá kell tenni, tapasztalhatóak a lassú de biztos javulás jelei. Mintha Budapest közönsége lassan kezdené megszokni, hogy virágok vesznek körül bennünket, és azok sérülékenysége tekintettel kell lenni. A muskátlit még azonnal elviszik, a díszkáposztát még megeszik, de például az e tekintetben sokáig hírhedtnek számító Boráros téren a tavalyi szezonban már alig tapasztaltak lopáskárt.

A FŐKERT egyre több olyan önkéntes programot szervez, ahol bárki saját maga is beszállhat (akár családi programként is) virágok kiültetésébe vagy éppen a parkban, sétányon a padfestésbe. Ez pedig tanítja is arra a városlakót, hogy mennyi fáradságos munka van abban, hogy rácsodálkozhassunk a nyíló természetre. Aki egyszer részt vett már ilyen kerti „fitness edzésen”, az jobban megbecsüli és jobban vigyáz is e törekeny értékekre.

Legutóbb a Föld napján a Népligetben volt közösségi program a FŐKERT szervezésében, de már nagy erővel készülnek a június 2-i egész napos zenés piknikre, ahol „Tedd meg Magadért” címmel egynyári ültetésfesztivált szerveznek a Margitszigeten.

S hogy mik a távlati tervek? Nem gondolják bővíteni a kezelt négyzetméterek számát, de a máshol kieső virágfelületek miatt az Oktogon és Kodály Körönd intenzívebb virágdíszbe öltöztetése idén a feladataik között szerepel.

AKIK

BUDAPESTET ÉPÍTETTÉK

Építészet és ízlés a 19–20. századi iparosoktatásban

Kiállítás a Budapesti Történelmi Múzeum Vármúzeumában
2018. március 14 - június 24.

THOSE WHO BUILT BUDAPEST 3.0
*Architecture and taste in the education of artisans and
apprentices at the turn of the 19th and 20th centuries*
Exhibition in the Castle Museum
of the Budapest History Museum

Budapesti Történelmi Múzeum Vármúzeum
1014 Budapest, Szent György tér 2., Budavári Palota E épület
www.btm.hu
www.scholagraphidis.hu

SCHOLA
GRAPHIDIS

480 Ft

